

Дар'я ЛАВРЕНКО,
старший викладач
кафедри теорії держави та права
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ЗАСОБИ, ПРИЙОМИ, ПРАВИЛА ЯК ЕЛЕМЕНТИ ЮРИДИЧНОЇ ТЕХНІКИ

Юридична техніка є важливим інструментом правотворчості та правозастосування, що забезпечує формулювання, систематизацію і реалізацію правових норм у доступній та зрозумілій формі. У межах юридичної техніки використовуються засоби, прийоми та правила, які слугують гарантією якості правових документів.

Відповідно до чинного законодавства України юридична техніка, що використовується в юридичній діяльності взагалі та при текстуальному закріпленні норм права й індивідуальних рішень зокрема, досить різноманітна. Юридична техніка вимагає професійних навичок викладу правових матеріалів. Правові норми мають бути узгоджені з іншими правовими нормами без повторень і прогалин і викладені точно, чітко, зрозуміло та грамотно державною мовою. Здійснення цієї норми права вимагає навичок і досягається наполегливою працею, досвідом і практичною компетентністю. Володіння правовими навичками є невід'ємною частиною професіоналізму та професійної правової культури [1]. Юридична техніка – це система прийомів, засобів і правил, які забезпечують правильне створення, тлумачення, систематизацію, застосування й реалізацію правових норм. У контексті української правової науки вона розглядається як важливий елемент правової культури й інструмент для підвищення ефективності правотворчої і правозастосовної діяльності.

Виходячи з різних аспектів, нормативні підходи мають специфічні структури, які дозволяють виділити нормативно-правові акти як елементи системи законодавства, тобто самостійні правові документи, що містять правові норми. Юридична техніка в законодавстві полягає в тому, як розпоряджатися статтями нормативно-правового акта, як максимально повно висловити думку законодавців (інших суб'єктів права) у статтях нормативно-правового акта, а також найбільш відповідну структуру, у тому числі як підібрати терміни, як оформити зміни, доповнення, повне або часткове скасування, узгодження нормативно-правових актів тощо. Це забезпечує юридичну досконалість нормативних документів.

Прийоми часто носять інтелектуальний характер і включають варіанти професійного мислення, аналізу та обробки інформації та концептуальний апарат. Засоби є предметно-технічні елементи юридичної технології, тобто механізми технічного пошуку, обробки, зберігання та передачі інформації,

комунікації та правового контролю, правові принципи, спекуляція, фікція тощо [2].

Юридичні та технічні прийоми не мають матеріальних ознак. Це усталені методи вчинення та вчинення правових актів. Прийоми юридичної техніки – це дія, яка призводить до формування юридичних документів. Кожен метод юридичної техніки має свої принципи та вимоги правил, яких слід дотримуватися під час виконання певних операцій. Законодавці чи правозастосовувач використовують їх, щоб визначити, як доступні їм технічні засоби можна більш точно використовувати в різних випадках. До технічних методів належать різноманітні способи, прийоми та операції, що використовуються для викладення чи документування змісту правових норм.

Тепер акцентуємо увагу на тому, що собою являють засоби, прийоми та правила юридичної техніки. Засоби юридичної техніки – це матеріальні або інтелектуальні інструменти, які використовуються для створення і вдосконалення юридичних текстів. Основні засоби включають:

- юридичну термінологію – точність і однозначність юридичних термінів є ключовою вимогою;
- мовні конструкції – структура речень повинна сприяти ясності та уникненню неоднозначного тлумачення;
- правову символіку – герби, печатки, прапори як інструменти ідентифікації правових суб'єктів і дій [3].

Прийоми юридичної техніки відображають спосіб застосування засобів для досягнення конкретних результатів. Наведемо найпоширенішу класифікацію прийомів:

- кодифікація – систематизація законодавства у вигляді кодифікованих актів [4];
- інкорпорація – збирання правових актів без зміни їх змісту;
- консолідація – об'єднання кількох нормативних актів у єдиний документ.

Правила юридичної техніки встановлюють стандарти підготовки правових документів. Вони поділяються на:

- загальні правила – вимоги до логічності, ясності, послідовності тексту;
- спеціальні правила – стосуються особливостей підготовки певних категорій актів, наприклад, кримінального чи адміністративного законодавства.

Щодо загальних правил юридичної техніки виокремлюють такі варіанти:

- максимально повне, адекватне вираження логіки і волі суб'єкта нормотворення;
- раціональну організацію і системну послідовність викладу правових приписів (загального або індивідуального характеру), що закріплюються в юридичному документі;
- недопущення пробільності і суперечливості в нормативних актах і в усій системі законодавства;

- лаконічність викладу правових приписів при необхідній глибині і всебічності відображення їх змісту;
- ясність і доступність юридичної мови, точність і визначеність використовуваної термінології;
- зведення до мінімуму дублювання правових приписів за одним і тим же питанням з метою кращої видимості правового інформаційного масиву, полегшення його практичного використання;
- дотримання технологічного процесу оприлюднення (доведення до відома) і вступу в силу законів та інших нормативних актів.

Природно, перелік загальних правил, що є доктринальним, а не нормативним, є відкритим і може бути доповнений [5]. Перший вид засобів правової техніки є нематеріальною формою побудови права, в якій інтелектуальний, довільний і юридичний зміст права включено в правову форму. Головними тут є:

- юридичні побудови і конструкції, тобто ті первинні типові схеми, з яких починається юридико-технічне будівництво права;
- галузева типізація, що виражається в досягненні відповідності усталеним стереотипам конкретних сфер правового регулювання та правовідносин;
- юридична термінологія, покликана виразити в словесному вигляді нормативні побудови, юридичні конструкції і галузеву типізацію;
- правові аксіоми, презумпції і фікції, які використовуються для забезпечення формальної визначеності права [6].

Зміст основної частини юридичного документа має бути узгодженим у всіх частинах і розташованим у логічній послідовності. Структурна чистота документа залежить від типу та інформації, яку він містить. Юридичні документи повинні бути зосереджені на одній темі і не повинні містити тематично розрізненої чи логічно непов'язаної інформації.

Отже, юридична техніка є складовою правової культури, яка відіграє ключову роль у забезпеченні якості правотворчої та правозастосовної діяльності. Її елементи – засоби, прийоми та правила – створюють цілісну систему, що дозволяє ефективно формулювати, систематизувати та застосовувати норми права.

1. Значення засобів юридичної техніки. Використання чіткої юридичної термінології, уніфікованих мовних конструкцій і символів сприяє забезпеченню правової визначеності та унеможливорює неоднозначне тлумачення норм права. Це особливо важливо в контексті реформування правової системи України, де спостерігається необхідність удосконалення законодавства для відповідності європейським стандартам.

2. Вплив прийомів юридичної техніки на систематизацію права. Прийоми, такі як кодифікація, інкорпорація і консолідація, сприяють впорядкуванню нормативного матеріалу, що зменшує правову плутанину. Застосування таких прийомів є особливо актуальним для подолання проблем дублювання, прогалин і колізій у чинному законодавстві України.

3. Важливість правил юридичної техніки. Дотримання загальних і спеціальних правил при підготовці правових документів гарантує їх

логічність, структурованість і зрозумілість. Це позитивно впливає не лише на якість законодавчих актів, а й на рівень правової обізнаності громадян.

4. Юридична техніка як інструмент модернізації правової системи. У контексті євроінтеграції України юридична техніка виступає інструментом гармонізації національного законодавства з правом Європейського Союзу. Високий рівень юридичної техніки забезпечує зрозумілість і доступність норм права для широкого кола суб'єктів, включно з іноземними інвесторами, що сприяє розвитку правового та економічного середовища.

Таким чином, юридична техніка виконує не лише прикладну, але й стратегічну функцію. Її вдосконалення є передумовою підвищення правової культури, зміцнення демократичних інститутів і забезпечення верховенства права в Україні. Системний підхід до використання засобів, прийомів і правил юридичної техніки дозволяє не тільки вирішувати поточні юридичні завдання, а й закладати фундамент для довгострокового розвитку правової системи.

Список використаних джерел:

1. Лавренко Д. О. Значення юридичної конструкції як засобу юридичної техніки. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 3. С. 56-60.
2. Шемшученко Ю. С. Основи систематизації законодавства в Україні. К. : ІДП ім. В. М. Корецького, 2017.
3. Оніщенко Н. М. Правила юридичної техніки у правотворчості. Харків, 2016.
4. Скрипнюк О. В. Юридична техніка як елемент правової культури. К. : Право України, 2020.
5. Наливайко Л. Р. Практикум із публічного права: практика тлумачення і застосування: навч. посібник (3-є вид.). Дніпро : ДДУВС, 2024. 260 с.
6. Наливайко Л. Р. Практикум із нормотворчої діяльності: навч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2023. 246 с.

Юлія ЛЕБЕДЄВА,

старший викладач

кафедри теорії держави та права

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ

ЕТИЧНІ ВИКЛИКИ У РЕГУЛЮВАННІ РЕПРОДУКТИВНИХ ПРАВ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Репродуктивні права є невід'ємною складовою прав людини, що забезпечують можливість вільного прийняття рішень у питаннях планування сім'ї, народження дітей та доступу до послуг, що сприяють збереженню репродуктивного здоров'я. Вони охоплюють широкий спектр питань: від права на доступ до контрацепції та безпечних абортів до забезпечення послуг допоміжних репродуктивних технологій. Проте сучасне суспільство стикається з численними етичними викликами в регулюванні цих прав, обумовленими культурними, релігійними, економічними та технологічними факторами [1].